

דפים יז – יח

כז. האם וכמה חיובי חטאת יש ברוואה דם באמצע תשמיש, באופנים דלהלן:

א. שימשו סמוך לוסתה.

ב. שימשו שלא בסמוך לוסתה.

א. המשמש עם האשה סמוך לוסתה, וראתה דם באמצע תשמיש ופרש באבר חי;

אם יודע שאסור לשמש סמוך לוסתה וסבר שיוכל לבעול עד שלא תראה – חייב חטאת על הכניסה. ואם לא היה יודע שאסור לפרוש באבר חי – חייב חטאת נוספת על הפרישה (כן העמידו דברי אביי בשם רב חייא בר רב ודברי רבא בשם רב הונא).

מלשון ר"י בן מגאש והמאירי מבואר שהטעם לחייב שתיים מפני שהן שני מיני שגגות, בכניסה מפני שסבר שיוכל לבעול בלא שתראה ובפרישה משום שגגת הדין [ולא כפרש"י משום שידיעתו שבינתים שחטא מחלקת]. ולפי"ז נראה שגם אם אמרה לו אולי נטמאתי חייב שתיים, הגם שלא היתה ידיעה באמצע לחיוב, שמ"מ יש כאן שתי שגגות נפרדות והרי לא היה לו לפרוש באבר חי.

אם אינו יודע את שני האיסורים הללו, כגון עם הארץ – חייב אחת על שתיהן שהרי זה דומה לאוכל שני זיתי חלב בהעלם אחד.

א. לפי תירוץ אחד בתוס' יתכן שהדבר שנוי במחלוקת, ויש דעה שידיעתו שבינתיים שראתה דם מחלקת לחייב שתיים. ואולם משאר הראשונים אין במשמע כן.

ב. לפירוש הרמב"ן והרשב"א ועוד, לדעת רב אדא בר מתנא אין חייב קרבן על הכניסה אפילו בסמוך לוסתה [יש אומרים למאן דאמר וסתות דרבנן (כ"מ בבעה"מ וברשב"א), וי"א אף אם וסתות דאוריתא. ערמב"ן] שאין כאן שגגה באיסור נדה עצמו, וכשראתה דם – הרי הוא אנוס. ובריטב"א משמע שאפילו לדברי רבא אין לחייב קרבן בעונה הסמוכה לוסת שאינה אלא הרחקה ונחשב הוא כאנוס, ורק בשעת הוסת או בסמוך לה ממש, כגון חצי שעה, חייב. (גם בר"י בן מגאש גרס 'בשעת וסתה').

ויש סוברים לאידך גיסא, שלרב אדא פטור על הכניסה מפני שהוא קרוב למזיד (מובא במלחמות ה', ועוד). וכן יש אומרים אף לרבא, שאם ננקוט שבעונת הוסת עצמה אסורה מדאוריתא – אין זה שוגג אלא מזיד (תורת הבית ז במשמרת הבית).

פרש באבר מת, לדעת האומר משמש מת בעריות פטור (רבא) – אינו חייב אלא אחת על הכניסה. למ"ד משמש מת חייב (אביי) – מחלוקת ראשונים האם חייב על הפרישה חטאת נוספת; לפרש"י ור"י בן מגאש וכ"מ בר"י מלוניל, וכן הסכימו הרשב"א והר"ן – חייב שתיים. [והר"ז הוסיף שאפילו בתלמיד חכם שידוע איסור פרישה באבר חי ופרש באבר חי חייב שתיים, שהרי חייב הוא גם באבר מת ואין הודתו על הנאה מרובה פוטרנו (וע' חדושי ר' מאיר שמה). ומדובר בת"ח שידוע שאסור בסמוך לוסתה, שידיעתו שבאמצע מחלקת את שגגותיו], והרמב"ן השיגו. ולהתוס' ורמב"ן, וכן נטה הריטב"א – אינו חייב אלא אחת, שהרי שגגה אחת היא על הכניסה ועל הפרישה וידיעתו שבינתים אינה כלום שהרי מוכרח לצאת.

הלכה כרבא שהמשמש באבר מת פטור (רמב"ם איסור"ב א, יא; טור אה"ע כ (וע"ש ב"ש סק"ה). ואף אזהרה אין בו – כמבואר שם שאינו לוקה אלא מכת מרדות. גם בתוס' (ד"ה דאי) מוכח שאין בו אזהרה דאוריתא. ויש שכתבו שהוא ספק להלכה (ערמב"ם בפירוש המשנה פ"ז דסנהדרין; אגרות משה אה"ע ח"א לג).

ב. כנ"ל בשלא סמוך לוסתה – על הכניסה הוא אנוס ופטור, ועל היציאה – אם פירש בשגגה באבר חי חייב. [ואפילו למ"ד משמש מת חייב, והרי הוא מוכרח לצאת – אמר אביי, כיון שהיה לו לפרוש בהנאה מועטת ופרש בהנאה מרובה – חייב]. ואם פירש באבר מת פטור.

דפים יח – יט

כח. האם יש חיוב חטאת בטומאת מקדש, באופנים דלהלן:

- א. לא נודע לו אם נטמא משרץ או מנבלה.
- ב. לא היתה לו ידיעה בתחילה.
- ג. בהעלם מקדש.
- ד. העלם מקדש עם העלם טומאה.
- ה. נטמא בהליכתו בשני שבילים שהטומאה מונחת באחד מהם; כיצד הדין כשבהליכתו בשביל השני שכח שהלך בראשון (ידיעה במקצת).
- ו. שני שבילים, אחד טמא ואחד טהור, והלך באחד ונכנס למקדש, ונטהר, והלך בשני ושוב נכנס למקדש (ידיעת ספק).

א. מי שידע שנטמא ולא ידע אם משרץ או מנבלה, ונעלם ממנו הטומאה ונכנס למקדש או אכל את הקודש; לדברי חזקיה ועולא שנוי הדבר במחלוקת תנאים במשנתנו, לרבי אליעזר אינו חייב קרבן עולה ויורד אם אינו יודע במה נטמא (... שרץ טמא ונעלם ממנו), ולרבי עקיבא חייב (ונעלם ממנו והוא טמא. ואמרו בירושלמי שכן דעת רבי יהושע). לדברי רבי יוחנן ורב ששת, אין הדבר תלוי במחלוקתם.

א. לדבריהם אין צריך לדעת הטומאה המסוימת שנטמא בה (עפ"י ר"י בן מגאש; ל"ה). ואפשר ששאלה זו תלויה במחלוקת הכללית שבין רבי אליעזר ורבי יהושע בכל ידיעה המחייבת חטאת, האם צריך שידע במה חטא אם לאו. ויש אומרים שכאן לדברי הכל אין צורך בידיעה פרטית (ע' חדושים ובאורים).

ב. לא נחלקו אלא בכגון שרץ ונבלה החלוקים בשמותיהם ובשיעוריהם, אבל בין בנבלת בהמה וחיה או בין שרץ לשרץ אין קפידא (ערמב"ן ריטב"א ור"ן. וכ"פ הראב"ד דברי התו"כ (חובה יב) שאין צריך לידע באיזה שרץ נגע).

ג. הרמב"ם (שגגות יא, ב) פסק שגם אם אינו יודע מאיזה אב הטומאה נטמא – חייב. (ומשמע מדבריו שלענין ידיעה שבסוף – צריך שידע מאיזה אב נטמא. וכן נקט בלקוטי הלכות. וע"ש בלחם משנה ובחדושים ובאורים).

ב. טומאת מקדש וקדשיו ללא ידיעה בתחילה, לסתם מתניתין (בראש המסכת) פטור מקרבן עולה ויורד אלא מתכפר בשעיר חיצון של יום הכפורים. ולרבי ישמעאל חייב קרבן עולה ויורד (ונעלם, ונעלם).

ג. ידע שהוא טמא ונעלם ממנו המקדש או הקודש, לדברי רבי אליעזר ורבי עקיבא – פטור מקרבן. ולרבי ישמעאל, וכן סתמה המשנה – חייב.

א. הלכה כסתם משנה שחייב.

ב. לדברי רבנו תם, לרבי אליעזר ורבי עקיבא חייב חטאת קבועה. והתוס' חולקים. ויש מחלוקים בזה בין קודש למקדש (ע' רעק"א ועוד).